

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра педагогіки, методики викладання іноземних мов та
інформаційно-комунікаційних технологій

Курсова робота

з педагогіки на тему: Система виховної роботи класного керівника

(найменування теми)

студентки групи соі 01-20
педагогічного факультету романо-германської
та української філології,
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01 Українська мова і
література, освітньої програми
Українська мова і література, англійська
мова, зарубіжна література
Городнюк Анни Валеріївни
Науковий керівник – Доктор педагогічних
наук професор, професор кафедри педагогіки
та методики навчання ін.мов Матвієнко О.В

Кількість балів –

Національна шкала –

Оцінка ЄКТС –

Члени комісії: _____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

_____
(підпис)

_____
(прізвище, ініціали)

Київ – 2023

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛІ.....	5
1.1 Класний керівник у сучасній школі.....	5
1.2 Сутність та зміст виховної роботи класного керівника.....	8
1.3 Основні напрямки виховної роботи в сучасній школі.....	10
РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА	26
2.1 Педагогічна діагностика якості виховної роботи як складова педагогічного моніторингу	26
2.2 Актуальність та моніторинг дослідження проблеми розвитку особистісних компетенцій в класі	31
ВИСНОВКИ.....	35
РЕЗЮМЕ	38
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	39
ДОДАТКИ.....	42

ВСТУП

Актуальність. У сучасних умовах, які характеризуються значними змінами в соціальному, економічному та політичному житті України, виникає необхідність радикально перетворити підхід до виховання з метою формування гармонійно розвинутої, творчої та активної особистості.

Сучасні школи поставлені завданням забезпечити всебічний розвиток кожного учня, створивши сприятливі умови для цього. Важлива роль у досягненні цієї мети належить педагогічному колективу школи, а особливо класному керівнику, який повинен володіти необхідними знаннями, уміннями і методиками виховання, а також організовувати виховний процес за допомогою різних методів, прийомів і технологій.

В Україні існує власна система виховання, яка враховує національні особливості та унікальність українського народу. Одна з головних цілей національного виховання, згідно з Концепцією національного виховання, полягає у передачі молодому поколінню соціального досвіду, духовної культури, національної ментальності та розвитку особистісних рис громадянина України. Ці риси включають національну самосвідомість, розвинену духовність, моральність, художньо-естетичну та правову культуру, трудовий етикет, розумовий розвиток, фізичну та екологічну свідомість, а також розвиток індивідуальних здібностей та таланту.

Отже, метою виховної діяльності школи є забезпечення учнів всіма необхідними знаннями, уміннями, навичками та соціальним досвідом, що характерні для молодої людини в українському суспільстві.

Об'єкт дослідження: система виховної роботи. Система виховної роботи класного керівника»

Предмет дослідження: система виховної роботи класного керівника.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та провести моніторинг виховної роботи класного керівника.

З поставленої мети випливають такі **завдання:**

- 1) аналіз роботи класного керівника у сучасній школі;
- 2) описати сутність та зміст виховної роботи класного керівника;
- 3) охарактеризувати основні напрямки виховної роботи в сучасній школі;
- 4) описати педагогічну діагностику якості виховної роботи як складової педагогічного моніторингу;
- 5) проаналізувати актуальність та моніторинг дослідження проблеми розвитку особистісних компетенцій в класі.

Методи дослідження: теоретичний аналіз педагогічної та методичної літератури з проблеми дослідження; методи спостереження, аналізу.

Структура курсової роботи: курсова робота складається з вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛІ

1.1 Класний керівник у сучасній школі

Класний керівник є педагогом, який взаємодіє з учнями, батьками і колективом класу (або навчальної групи) з метою забезпечення належних умов для успішного навчання, розвитку та самореалізації учнів. Він відповідає за організацію навчального процесу, позаурочну та культурно-масову роботу, а також забезпечує соціальний захист учнів. Класний керівник сприяє взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу і створює сприятливу атмосферу для досягнення навчальних та виховних цілей.

Виховна діяльність класного керівника має ефективність і досягає своїх цілей, якщо вона організовується відповідно до визначених напрямків, що передбачені Положенням про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти [24]:

- формування громадянина України і розвиток особистості учня, сприяння розкриттю його здібностей і обдарувань;
- відповідність вимогам Державного стандарту загальної середньої освіти, підготовка учнів до подальшої освіти і трудової діяльності;
- формування поваги до Конституції України, державних символів та гідності, а також свідомого ставлення до обов'язків, прав і свобод людини і громадянина, а також відповідальності перед законом;
- забезпечення права учнів на свободу формування політичних і світоглядних переконань;
- виховання поваги до родини, національних традицій, рідної мови та національних цінностей українського народу та інших народів і націй;

- розвиток свідомого ставлення до здоров'я, збереження і підтримання фізичного та психічного здоров'я учнів, а також формування здорового способу життя. [3].

Реалізація цих напрямків виховної роботи відбувається під час здійснення:

- організацію та виховання класного колективу, створення сприятливої атмосфери в класі, співпрацю між учнями та підтримку колективного духу;
- вивчення учнів, їхніх індивідуальних особливостей, потреб і здібностей, що дозволяє підібрати оптимальні методи та підходи до кожного учня;
- зміцнення дисципліни та виховання культури поведінки учнів і класного колективу, вироблення навичок взаємоповаги, етикету та спілкування;
- взаємодію з батьками учнів, підтримку співпраці з ними, обговорення питань стосовно навчання та виховання учнів, сприяння розвитку партнерських відносин;
- узгодження та координацію виховних вимог серед педагогічного колективу, батьків та громадськості, сприяння створенню спільної стратегії виховання учнів у школі.

Обов'язки класного керівника покладаються директором навчального закладу на педагогічний колектив за його погодженням і не можуть бути припинені до закінчення навчального року. Педагогіка узагальнює функції класного керівника, визначаючи їх як: діагностичну, організаційну, виховну, координуючу, стимулюючу [5].

Діагностична функція передбачає вивчення вчителем учнів свого класу. Знання їх особливостей, інтересів, нахилів, потреб, рівня вихованості, мотивів поведінки та інших характеристик дає змогу скласти цілеспрямований ефективний план виховної роботи, організувати ефективну, повсякденну виховну дію на учнівський колектив у цілому. і на кожного учня окремо.

Для визначення індивідуальних особливостей учнів використовуються різні методи науково-педагогічного дослідження. Отже, діагностична функція включає цілепокладання, планування, контроль і корекцію у виховній роботі.

Організаційна функція полягає в залученні класного колективу до різних видів навчальної діяльності[26]: пізнавальної, суспільно корисної, орієнтованої, художньої. Для організації цього виду діяльності та забезпечення навчального результату вчитель повинен мати певні організаторські здібності та навички.

Виховною функцією класного керівника є формування в учнів соціально-ціннісних мотивів поведінки, здорових інтересів, духовних потреб, почуттів, позитивних моральних, правових, трудових, естетичних та інших якостей, а також забезпечення соціально-правового захисту дітей та молоді. Координаційна функція полягає у виробленні єдиних вимог до вчителів, батьків та представників громадськості у вихованні учнів.

Функція стимулювання передбачає, що класний керівник вчасно визначає динаміку розвитку кожного учня у класі і на цій основі спрямовує подальший виховний вплив. Це означає, що класний керівник виконує загальні функціональні обов'язки як організатор класного колективу, забезпечуючи такі аспекти [3]:

- забезпечення умов для усвідомлення учнями (вихованцями) необхідного рівня та обсягу освіти, а також розвитку їхніх здібностей;
- створення можливостей для організації цікавого дозвілля, профілактики бездоглядності та порушень правил, планування і проведення відповідних заходів;
- підтримка у підготовці учнів (вихованців) до самостійного життя, пропагування взаєморозуміння, миру та гармонії між всіма народами, етнічними, національними та релігійними групами;

- проведення виховної роботи, враховуючи вікові та індивідуально-психологічні особливості учнів (вихованців), їхніх уподобань, інтересів, талантів, готовності до певних видів діяльності, а також рівня сформованості учнівського колективу;
- координація роботи вчителів, викладачів, майстрів виробничого навчання, психологів, медичних працівників, органів учнівського самоврядування, батьків та інших учасників навчально-виховного процесу з виконання завдань навчання та виховання в класному колективі (групі), а також забезпечення соціального захисту учнів (вихованців).

1.2 Сутність та зміст виховної роботи класного керівника

Теорія виховання, методика виховної роботи оперує поняттями, зміст яких визначає напрями діяльності класного керівника, сутність його роботи. До основних термінів належать: виховна робота, форма виховної роботи, види форм виховної роботи та їх класифікація.

У більш широкому розумінні виховна робота – це дія вчителя на учня в рамках реалізації ним професійних функцій.

Виховна робота тому включає: реалізацію комплексу організаційно-педагогічних завдань, які вирішує вчитель з метою забезпечення оптимального розвитку особистості учня; вибір форм і методів навчання учнів відповідно до поставлених завдань і реального процесу їх виконання. «Будь-яка виховна робота, - каже Н.М. Таланчук, – слід виходити з того, що вчитель, навчаючись, усвідомлює виховні функції, тобто обов'язки, види діяльності, які здійснюються в процесі формування особистості та учнівського колективу» [23].

У виховній роботі можна виділити три основні групи функцій, в яких педагог здійснює безпосередній вплив на учня. Це[19]:

- аналізування індивідуальних особливостей учня, його розвитку, оточення та інтересів з метою кращого розуміння його потреб і можливостей;
- планування виховних впливів шляхом визначення конкретних цілей і завдань, а також обрання відповідних методів і форм індивідуальної роботи з учнем;
- реалізація комплексу методів і форм індивідуальної роботи з учнем з метою досягнення запланованих виховних результатів;
- аналіз ефективності виховних впливів шляхом оцінювання результатів та коригування подальших дій з урахуванням отриманих даних.

Друга група функцій пов'язана зі створенням виховного середовища[19]:

- створення єдності та згуртування класного колективу шляхом спільних активностей та співпраці.
- формування сприятливої емоційної атмосфери в класі, що сприяє доброзичливості, взаєморозумінню та підтримці між учнями.
- залучення учнів до різних видів діяльності, що сприяють їхньому особистісному розвитку, творчому процесу та активному виявленню своїх здібностей.
- розвиток системи дитячого самоврядування, яка надає учням можливість брати участь у прийнятті рішень, організації заходів та впливати на життя класу чи школи.

Третя група функцій спрямована на корекцію впливів різних суб'єктів соціальних відносин на школяра[19]:

- надання соціальної допомоги сім'ям та співробітництво з педагогічним колективом для підтримки і покращення умов виховання учнів;

- захист від негативних впливів соціального середовища шляхом усунення чинників, які можуть негативно впливати на учнів, та забезпечення їх безпеки та добробуту;
- співпраця та взаємодія з іншими освітніми закладами з метою обміну досвідом, координації зусиль та створення сприятливого середовища для навчання і виховання учнів.

Виховну роботу класного керівника не можна ототожнювати з позакласною роботою, яку виконує вчитель-предметник. Невід'ємною частиною виховної роботи школи є позакласна робота, одна з форм організації вільного часу учнів, проведення з ними соціально-педагогічної роботи в рамках вивчення предмета чи освітньої галузі. Незважаючи на схожість окремих підходів і форм, виховна і позакласна робота мають різні цілі і завдання.

Зміст виховної роботи - це комплекс ідей, прикладів і фактів, які слугують досягненню конкретних цілей і завдань у навчально-виховному процесі. Зміст реалізується у різноманітних формах – уроки (пам'яті, добра, милосердя), бесіди, диспути, учнівські збори, лінійки тощо, індивідуальні, групові та колективні форми роботи..

Відповідно до Державної національної програми «Освіта» в Україні на XXI століття, виховна робота в сучасній школі передбачає [15]:

- Формування учнів національної свідомості, почуття любові до рідної землі, свого народу, бажання активно працювати для процвітання держави та готовності її захищати.
- Забезпечення духовної єдності поколінь, виховання поваги до батьків, жінок-матерів, культури та історії власного народу.
- Формування високої мовної культури та володіння українською мовою, а також поширення шанобливого ставлення до культури, звичаїв і традицій всіх народів, які мешкають в Україні.
- Виховання духовної культури особистості та створення умов для вільного вибору світоглядної позиції.

- Утвердження принципів загальнолюдської моралі, таких як правда, справедливість, патріотизм, доброта, працелюбність та інші позитивні цінності.
- Формування творчої та працелюбної особистості, виховання навичок господарювання в цивілізованій спосіб.
- Забезпечення повноцінного фізичного розвитку дітей і молоді, збереження та зміцнення їх здоров'я.
- Виховання поваги до Конституції, законодавства України та державної символіки.
- Формування глибокого розуміння зв'язку між ідеями свободи, правами людини та громадянською відповідальністю.
- Забезпечення високого рівня художньо-естетичної освіченості та вихованості особистості.
- Формування екологічної культури людини та гармонійних відносин з природою.
- Розвиток індивідуальних здібностей і талантів молоді, створення умов для самореалізації.
- Виховання у дітей та молоді навичок міжособистісного спілкування та підготовка до життя в умовах ринкових відносин.

Ці пріоритетні напрями спрямовані на глибоке та багатогранне виховання учнів, формування їх моральних цінностей, патріотичної свідомості, творчих здібностей, фізичного та естетичного розвитку, а також підготовку до активної громадянської участі та життя у сучасному суспільстві.

1.3 Основні напрямки виховної роботи в сучасній школі

Реалізація змісту виховної роботи у конкретній діяльності класного керівника сучасної школи відбувається шляхом врахування запитів, інтересів

та потреб учнів і їх батьків, а також умов класу, школи і соціуму, з використанням можливостей самого педагога.

Класний керівник проводить індивідуальну роботу з кожним учнем, вивчає його індивідуальні особливості, розвиток, оточення та інтереси. На основі цього він програмує виховні впливи і використовує різноманітні методи та форми індивідуальної роботи з учнем.

Крім того, класний керівник забезпечує згуртування колективу, створює сприятливу емоційну атмосферу в класі, включає учнів у різні види діяльності та розвиває дитяче самоврядування.

До основних напрямків роботи класного керівника входять [12]:

1. Планування виховної діяльності шкільного класу, що включає розробку стратегій та програм виховних заходів.
2. Моральне виховання учнів, спрямоване на формування їхніх моральних цінностей, принципів та етичних норм.
3. Формування культури поведінки серед учнів, сприяючи розвитку в них адекватних і соціально прийнятних навичок і норм поведінки.
4. Стимулювання відповідального ставлення учнів до навчання, сприяючи розвитку самодисципліни, самоконтролю та активної позиції щодо власного навчання.
5. Здійснення трудового та економічного виховання, спрямованого на формування у учнів цінностей праці, готовності до самостійного життя та розуміння економічних процесів.
6. Розвиток національного виховання, сприяючи формуванню національної свідомості, патріотизму та любові до рідної країни.
7. Використання народних традицій у виховній роботі, сприяючи збереженню та відродженню культурної спадщини та цінностей народу.

8. Організація громадянського виховання, спрямованого на формування учнівської активності, громадянської свідомості та участі у суспільних процесах.
9. Екологічне виховання учнів, сприяючи розумінню важливості збереження природи, розвитку екологічних цінностей та практичних навичок її охорони.
10. Організація профорієнтаційної роботи, спрямованої на допомогу учням у виборі майбутньої професії та плануванні своєї кар'єри.
11. Формування емоційної культури серед учнів у процесі виховної діяльності, що сприяє розвитку їхніх емоційних навичок, уміння виявляти та контролювати свої почуття, а також створенню позитивної та сприятливої емоційної атмосфери.
12. Виховна робота, спрямована на підготовку учнів до сімейного життя, включає формування навичок здорового спілкування, взаєморозуміння, розуміння гендерних ролей, а також надання інформації про відповідальне планування сімейного життя, виховання дитини та збереження сімейних цінностей.

Розглянемо докладно декілька з них.

Планування виховної роботи

Планування виховної роботи на уроці відіграє важливу роль у забезпеченні систематичності, послідовності та ефективності виховного процесу. Воно сприяє зменшенню непередбачуваності і випадковості, дозволяє заздалегідь розробити певний план дій, враховуючи сьогоденні та майбутні етапи розвитку педагогічної ситуації.

Проте, на практиці, плануванню часто приділяють мінімальну увагу, розглядаючи його як обов'язкову формальність. Це призводить до того, що план набуває лише формального характеру і не стає важливим орієнтиром для педагогічної діяльності.

Варто змінити такий підхід і розглядати планування як більш глибокий процес, що вимагає аналізу, уваги до потреб учнів, вибору відповідних методів і засобів виховання. Планування має сприяти планомірності, системності і спрямованості виховної роботи, забезпечувати наступність дій і враховувати особистісні особливості учнів. [9].

Мета плану – організувати виховну діяльність і забезпечити її відповідність вимогам до навчально-виховного процесу, таким як плановість і систематичність, керованість, стабільність результатів.

Планування – це спільна діяльність учителя, учнів і дорослих класу, яка визначає цілі, зміст, методи організації навчально-виховного процесу і життєдіяльності класного колективу, організаторів і учасників запланованих заходів, умови їх проведення. [14]. У найзагальнішому вигляді план виховної роботи — це документ, який вказує на змістову спрямованість діяльності, визначає її порядок, обсяг і часові рамки. Він виконує такі функції [6]: - спрямовує, визначає, тобто вказує на конкретні напрями та види діяльності; - прогностична, тобто. опосередковано відображає план, представляє результати через конкретні дії; - координує, організовує, тобто, з одного боку, відображає, як і за допомогою яких засобів організовується діяльність і хто є її суб'єктом і об'єктом; з іншого боку, вона конкретизує порядок діяльності, її відношення до інших видів, а також визначає її місце і час, відповідає на питання[22]: хто, що, коли і де має робити; - контроль: по-перше, вчитель сам, використовуючи план, може контролювати виконання поставлених цілей; по-друге, за планом легко перевірити, наскільки він відповідає дійсності; причому рівень і якість плану відображає рівень професіоналізму вчителя; - репродуктивна (відтворювальна), тобто через будь-який проміжок часу зміст і обсяг виконаної роботи можуть відновлюватися за планом.

У школі традиційно діє система планування. Такими планами є [8]: - загальноосвітня школа; - класні керівники; - вихователі; - органи самоврядування; - студентські організації; - студентські профспілки; -

шкільні гуртки; - спортивні секції; - бібліотеки; - батьківський комітет; - працює по сусідству; - план роботи представника з виховної роботи. Як правило, ці різні плани є відображенням єдиного навчально-виховного процесу даного навчального закладу, врахування їх при створенні плану виховної роботи дозволяє класному керівнику вирішувати найважливіші завдання.

Досвід передової школи показує, що плани повинні відповідати особливим вимогам і насамперед потребам суспільства у вихованні нового покоління. На жаль, більшість планів — це набір різнорідних заходів, у яких студенти не хочуть брати участь. Які вимоги до плану навчальної діяльності? Ефективне та ефективно планування навчальної діяльності має: Має бути забезпечена й достовірна одноманітність і творче виконання керівництва та методичних вказівок державних установ, місцевих потреб і самого шкільного колективу (ювілеї, свята за народним календарем тощо). Про досягнення сучасної педагогічної науки. Бути цілеспрямованим, конкретним, інтелектуально насиченим, цілісним, системним, гнучким. Покладайтеся на інтерес учнів. Будь коротким і компактним. Системність і комплексність — здійснюють різні напрямки виховання в конкретних навчальних заходах за єдиною системою роботи. Ми поєднуємо вербальні, візуальні та практичні формати й методи навчання відповідно до вікових особливостей наших учнів. Забезпечити наступність у змісті та форматі діяльності. Усуньте зайве дублювання, враховуйте попередній досвід і застосовуйте перспективу до своєї роботи. Забезпечити цілісність навчального керівництва та діяльності дітей.

Зважаючи на це, можна зазначити, що план виховної роботи як офіційний документ розробляється на довгострокову перспективу, зазвичай не менше одного місяця, і підлягає узгодженню з адміністрацією школи.

Сьогодні існує багато різних структур освітніх бізнес-планів, але вони завжди включають наступні блоки[7]:

1. Короткий аналіз навчальної діяльності за минулий рік. II Цілі та завдання нового семестру.

2. Характеристика класу (з урахуванням даних про рівень навченості учнів).

3. Фундаментальні виховні питання організації та розвитку класного колективу.

4. Індивідуальна робота з учнями та активом класу (у цьому розділі подано методи та прийоми залучення конкретних учнів до підготовки та виконання важливих завдань).

5. Робота з батьками (цей розділ передбачає участь та підтримку батьків у конкретних випадках).

Крім планування виховної діяльності класні керівники мають у своєму розпорядженні робочий зошит (щоденник) класного керівника та карту особистісного розвитку учнів. Зошит класного керівника містить усі дані про учнів, позакласну роботу, дані про стан здоров'я та харчування, дані про змінність класу та школи, роботу з батьками (збори, лекції, індивідуальна допомога тощо), роботу з учителями. в класі.

Основні етапи планування навчальної діяльності на уроках [1]:

1. Аналіз діяльності: аналіз навчальної діяльності за останні півроку, аналіз розвитку учнів та учнівських груп.

2. Цілепокладання – це процес постановки очікуваного завдання та вибору способу його виконання. Виховні завдання класний керівник формулює на основі «Методичних рекомендацій щодо змісту освіти в національній школі», де передбачено загальноосвітні предмети з усіх сторін навчання відповідно до вікових особливостей учнів. Ці завдання потребують урахування конкретних умов виховання (віку, виховання, соціального середовища).

3. Змодельуйте класним керівником імідж класу та виховний процес у ньому.

4. Групове планування (найскладніший етап).

5. Уточнювати, змінювати та пропонувати освітні бізнес-плани для освітніх планів. При плануванні індивідуальної навчальної діяльності необхідно враховувати певні умови. вік учнів, рівень освіти, стан успішності та дисципліни, ступінь розвитку учнівської молоді, наявність матеріальної інфраструктури, ступінь успішності та дисципліни, ступінь розвитку учнів, наявність матеріальної інфраструктури. тощо

Важливо надати якомога більше практичних завдань і залучити до їх виконання самих учнів. При плануванні навчальної діяльності необхідно враховувати [13]: Результати навчальної діяльності та висновки, зроблені під час аналізу. Виховні та організаційно-виховні обов'язки. Матеріали, поради та рекомендації педагогічної та систематичної літератури з виховної діяльності. Кращий досвід в країні, місті та школі. Можливості для батьків і широкої громадськості. Виховні можливості соціального середовища шкіл, компаній і закладів культури. традиційні шкільні свята. Події, факти, пов'язані з життям країни, міста, села. Подія або дата, пов'язана з життям чи діяльністю видатної особи. шкільна традиція. Справи, що здійснюються найближчим закладом культури. Рекомендації вчителям, учням та батькам.

З погляду виховної діяльності вплив на виховання зосереджено в конкретній формі і проявляється він у формі виховної діяльності, а саме роботи студентської ради. Жоден план не може бути догматичним. Глибокий щоденний аналіз позитивних і негативних тенденцій у студентському житті надає можливості та гарантує необхідність постійного вдосконалення та змін. Критеріями її правильності та ефективності можуть бути лише життя школярів і конкретні результати.

Формування культури поведінки учнів

Успішне виховання культури поведінки потребує дотримання норм і правил ввічливості та прагнення дотримуватись їх у повсякденному житті.

Культура поведінки – це цілий комплекс моральних умінь і навичок. Навички як автоматизовані дії перетворюються на звички. Чим частіше учень

застосовує правило на практиці, тим сильнішою стає звичка, а отже, тим природнішою і красивішою стає поведінка. Не дарма кажуть, що звичка - друга натура. Як відомо, риси особистості та моральні якості людини базуються на стійкому фоні позитивних звичок [25].

Формування культурних звичок починається з навчання правилам ввічливості за такою схемою: Демонстрація їх відтворення учнями. Дітей вчать, як поводитися за столом, а вчитель або кілька учнів вчить їх, як користуватися столовими приборами, як правильно сидіти, як спілкуватися за столом і як красиво сервірувати стіл. Потім організовує засвоєння учнями практичних навичок у процесі послідовного повторення, відпрацювання, перевіряє правильність вироблених навичок. На ранніх етапах формування етичних звичок важливо, щоб усі учні усвідомили свою моральну природу, свою корисність у різних життєвих ситуаціях, свою важливість для себе та інших. Запропонувала систему вправ для набуття учнями ввічливості у спілкуванні, а вчителі нагадували учням деталі норм спілкування в школах, на вулицях, у бібліотеках, у транспорті, у місцях групового відпочинку тощо, спілкувалися з ними. Наголосити на нормативних відмінностях. Інші правила спілкування. У своїх виступах перед вчителями, старшими, однолітками він наводить позитивні і негативні приклади, щоб переконати його в необхідності набуття культурних навичок. Вправи мають характер дій (практик) або комунікативних актів, відповідно до правил і норм культурної поведінки учня. Учні можуть практикувати правильну ходу, поставу, ввічливі вітання, прохання та вибачення.

Таким чином у студентів формуються вміння та навички виражати позитивні емоції у спілкуванні та зважати на зручності та переваги інших. Звички виявляти позитивну увагу та доброту до оточуючих (наприклад, надання послуг). Процес навчання учнів правильному поведженню не повинен перетворюватися на муштру. Щоб пришвидшити це завдання та зберегти його цікавість, рекомендую потренуватися в змаганні. Протягом навчального часу студенти змагаються за кращий розвиток своїх навичок та

беруть участь в оцінюванні та визначенні переможців. Така організація вправ є важливим методом контролю і самообмеження, формування корисних форм поведінки і перевірки правильності вироблених звичок. Водночас гумор і жарти допомагають педагогам створити невимушену та доброзичливу обстановку для спілкування.

Корисними практичними прикладами є контрасти між «як потрібно» і «як не слід поводитися», які не тільки ілюструють виявлення норми етикету, але й створюють сприятливу емоційну основу для вивчення правил. Звичайно, коли навчання позитивній поведінці обмежується часом, проведеним у класі, це не приносить великої користі. Тільки систематичне закріплення, регулярне нагадування способів позитивної поведінки в школі та поза нею допомагають закріпити набуті навички. З цієї точки зору великі можливості відкриває організація повсякденної поведінки школярів під час чергувань, перерв, у їдальні.

Учням необхідно час від часу нагадувати вивчені правила, стежити за їх дотриманням під час екскурсій, походів до кінотеатру та закріплювати моральні якості під час інших позакласних і позашкільних виховних заходів. Успішне формування і зміцнення моральних звичок у підлітків безпосередньо залежить від оптимальної організації шкільного способу життя. Режим визначає ритмічність діяльності шкільного гуртка відповідно до встановленого внутрішнього розпорядку, гігієнічних та санітарних вимог. Основними режимними моментами, які привчають учнів до дисципліни та зібраності, є чітка організація навчального процесу та відпочинку, позаурочна робота (дотримання розкладів гуртків, секцій та інших позакласних заходів і заходів)[18].

Щоб режим сприяв вихованню свідомої дисципліни та організованості, кожен учень повинен розуміти його придатність і обов'язковість виконання для успішної роботи кожного учня і всього колективу. Так народжується повага до вимог і традицій школи.

Також важливо залучати до виховання культури поведінки у школярів батьків, які повинні спрямовувати свої зусилля на зміцнення етичних умінь і навичок, набутих дітьми в школі, особливо у сфері спілкування та стосунків з рідними, на організація праці та відпочинку, дотримання режиму дня та дотримання особистої гігієни.

Слід зазначити, що потреба в набутті навичок культурної поведінки у школярів виникає під впливом цікавих для них форм організації навчання та впровадження в практичні заняття елементів гри та театру.

Так, за допомогою інсценувань, оповідань, віршів і казок можна яскравіше і легше показати приклади позитивної чи негативної поведінки. Під час перегляду та обговорення інсценівок звертається увага підлітків на моральні якості героїв твору, що ховаються за їхніми вчинками, детально розкриваються елементи, з яких складаються етичні вчинки (культурні манери, міміка), жести, тон, дружелюбність, охайність тощо). Цікавою роботою для учнів є самостійне складання розповідей на задану тему, їх розігрування та підготовка відповідного коментаря. Ефективним методом закріплення етичних умінь і навичок є сюжетно-рольова гра. Від п'єси вона відрізняється насамперед відсутністю підготовленого сценарію, опису вчинків і вчинків героїв. Учасникам гри пропонується ситуація, яка вимагає від них самостійного вибору поведінки відповідно до обраної ролі (гість, господар, мандрівник, покупець) і побудови відносин з партнерами по грі на основі засвоєних правил етикету.

Ситуації для гри можуть бути простими, коли учні мають лише відтворити деякі базові культурні навички поведінки. Це так звані рольові ігри - ілюстрації до певних правил етикету. Візьмемо приклад. Сюжет: Біля дверей школи - хлопець і дівчина (або вчитель і учениця). Завдання: показати, як правильно входити в двері або як входити в трамвай чи автобус за однакових умов. Можна запропонувати учням продемонструвати свою поведінку в таких ситуаціях, наприклад: знайомити друзів з батьками, вітатися з незнайомими хлопцями та дівчатами; ввічливо звертатися до

вчителя (товариша), коли він у цей час розмовляє з іншою особою тощо. Ефективність рольової гри як виду вправи зумовлена тим, що вона психологічно готує учнів до відтворення правил ввічливості в життєвих ситуаціях, поєднує знання, мислення та дії. Проведення гри, вибір її теми вимагає значної педагогічної майстерності, тому що успіх її організації залежить від того, які моральні поняття вже відомі учням і наскільки сформовані в учнів уміння та навички культурної поведінки. Важливим засобом виховання культурних навичок школярів у процесі суспільно корисної праці є доручення. Це конкретизує відповідальність колективу, збагачує індивідуальний моральний досвід, спонукає вихованців до кращих моральних якостей – відповідальності, колективізму, взаємодопомоги, чуйності. Змагання є важливим методом розвитку стійкої культури поведінки.

Освітньою умовою, що забезпечує результативність конкурсу, є активна позиція студентів у створенні умов, критеріїв оцінювання, наочності та оприлюднення результатів конкурсу. За таких умов змагання активізують суспільно-корисну діяльність підлітків, формують громадську думку шкільного колективу, створюють атмосферу дружелюбності, емоційного піднесення, радісних переживань. Загальношкільна програма конкурсу на визначення кращого класу повинна включати питання культури поведінки учнів і дотримання правил. Отже, виховання культури поведінки потребує взаємодії різних методів морального виховання, які ніколи не виступають у «чистому вигляді». Як. Макаренко застерігав від абсолютизації окремих методів навчання, підкреслюючи, що жоден метод не завжди добрий і не завжди поганий. У навчальній практиці відбувається не тільки спілкування, а й взаємопереходи від одного методу до іншого, в результаті чого виникає їх нерозривна єдність. Ефективність цієї роботи значною мірою залежить від правильного поєднання різних форматів [13].

Тому класні керівники проводять значну індивідуальну роботу з учнями щодо формування та модифікації їх культури поведінки, поєднуючи

її з груповими форматами, такими як консультації, дидактичні години, уроки спілкування тощо, для розвитку вмій та компетенцій учнів. формується. Культура міжособистісного спілкування, розвиток мотивації правильної поведінки та оцінного ставлення до неї.

Національне виховання

Актуальність створення системи національного виховання в умовах України Питання для обговорення: зумовлені потребами суспільства в комплексній активізації інтелектуально-духовно-творчого потенціалу національних і загальнолюдських цінностей, конфліктні процеси. інтеграція особистості в суспільне життя, необхідність забезпечення вихованням єдності, наступності та гармонії до впливів різноманітних соціальних інститутів, постійною адаптацією навчально-виховного процесу. Національне виховання – це формування гармонійно розвиненої, високоосвіченої, соціально активної та національно свідомої особистості, наділеної глибокою громадянською відповідальністю, здоровими інтелектуальними, творчими та духовними якостями, родинно-патріотичними почуттями, працелюбністю, діловим духом, підприємливістю та ініціативою [16].

Національне виховання базується на накопиченому культурно-історичному досвіді корінного народу, його традиціях, звичаях та обрядах, а також на багатовікових традиціях виховання і духовності. Національна система виховання виникла органічно і була створена самим народом. Вона включає у себе ідеї, думки, переконання, ідеали, традиції, звичаї та інші форми суспільної практики, спрямовані на організацію життєдіяльності молодших поколінь, їх виховання та освіти. Система національного виховання враховує природно-історичний розвиток матеріальної і духовної культури народу і ставить за мету передати цей спадок наступним

поколінням, розвиваючи в них національну свідомість, гордість за свої коріння та активну участь у житті свого народу.

На сучасному етапі, головною метою національного виховання є передача молодому поколінню соціального досвіду, багатства духовної культури народу та формування особистісних якостей громадян України. Це включає національну, художньо-естетичну, правову, трудову, фізичну та екологічну культуру, а також розвиток індивідуальних здібностей і талантів.

Однією з важливих якостей, що формуються через національне виховання, є національна самосвідомість. Це ціннісне ставлення особистості до свого народу, яке виявляється усвідомленням власної нації, вірою в її духовні сили та майбутнє, волею працювати на благо народу. Національна самосвідомість також охоплює розуміння моральних та культурних цінностей, історії, звичаїв, обрядів, символів та системи дій, що мають коріння у національному спадку. Вона мотивована любов'ю, вірою, волею, розумінням та відповідальністю перед власною нацією. [2].

Робота з виховання національної свідомості ґрунтується на принципах національного виховання, які включають: народність виховання базується на розумінні єдності загальнолюдських і національних цінностей. Воно спрямоване на розвиток національної свідомості, володіння рідною мовою та формування любові до рідного краю та свого народу; збереження культурної спадщини: Виховання сприяє шанобливому ставленню до культури, спадщини, народних традицій і звичаїв, а також національно-етичних обрядів усіх народів, які населяють Україну. Ці принципи сприяють формуванню національної свідомості, розумінню і прийняттю цінностей свого народу, а також розширенню культурного діалогу та взаєморозуміння між різними національностями, що складають багатонаціональну спільноту України. [11].

Природничо-наукова освіта, що враховує багатогранність і всебічність природи людини, вікові та індивідуальні особливості дітей, учнівської та студентської молоді, а також анатомо-фізіологічні, психологічні, національні та регіональні особливості. Культурно-ціннісне виховання – це органічний

зв'язок історії, мови, культурних і побутових традицій народу з народними художніми промислами та промислами, що забезпечує духовну єдність і зміну поколінь.

Принцип націоналізації однаково поширюється на всіх етнічних представників України. Створення можливостей для всіх дітей навчатися в школах рідної країни та розвивати національну гідність, почуття національності та приналежності до свого народу. Відтворювати в дітях духовність власного народу, підтримувати в підростаючому поколінні особливості кожної країни, виховувати дітей типовими носіями національної культури, брати на себе працю батьків.

Принцип націоналізації є невід'ємною частиною соціалізації дітей. Методами і засобами реалізації системи національного виховання є рідна мова, рідна історія, рідна природа, фольклор, народна творчість, народний календар, народна символіка, родинна культура, національні традиції, звичаї та обряди.

Формування національної самосвідомості передбачає прийняття молодими людьми етичної спільноти, національних цінностей (мова, територія, культура), підвищення почуття прихильності до національного розвитку, патріотизму, що сприяє становленню своєї нації. гідність. Внутрішня свобода і гордість за Батьківщину. Обираючи форми і методи організації національного виховання, формування національної свідомості, необхідно виходити з концепції національного виховання, національного плану виховання дітей і дітей і підлітків України та змісту освіти.

Слід вважати цікавими та корисними навчальні заходи, такі як етичні диспути про українську етнічність та духовність, розповіді про наші лісові легенди, написання усних журналів про світ національних традицій тощо. Свята, організація літературних гостин, українських вечорів, фольклорних вечорів, козацьких тематичних ігрових програм та конференц-вечорів.

Крім змістовної частини заходу, важливо звернути увагу на його оформлення, використання національної символіки, національних костюмів,

обрядових дійств, виставки народної творчості та інші фактори. Про те, як Бог розподіляв таланти між дітьми в різних народів, ходять легенди. Кожен народ отримав свій особливий дар. Україна в образі дівчини у вишиванці з віночком на голові висловлювала тугу за втраченими цінностями та благала про допомогу. Бог дав їй безцінний дар пісні, щоб славити її на весь світ. Українська дівчина отримала цей подарунок і рознесла його людям зі світлим обличчям. Такий сукупний вплив на формування національного світогляду має проявлятися не лише як навчальний предмет, а й як невід'ємна частина життя дитини вдома, дитячому садку та школі[21].

Для національного виховання учнів класний керівник повинен включати у свою виховну діяльність принципи, що відображають зміст національної самосвідомості. Окрім вивчення рідної мови та літератури, історії, українознавства та курсу «Я – українець», необхідно формувати в учнів звички та переконання спілкуватися рідною мовою, виявляти інтерес до української історії та традицій. є. Коригування своєї поведінки відповідно до моральних норм і народної мудрості, орієнтація на народний календар свят, навчання користування народними прикметами та іншими аспектами народної культури. Ці принципи національного виховання мають бути невід'ємною частиною роботи класного керівника.

РОЗДІЛ 2. МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

2.1 Педагогічна діагностика якості виховної роботи як складова педагогічного моніторингу

Діагностика, що походить від грецького терміну "diagnostikos", означає процес визначення та оцінки характеристик, особливостей і станів людини. Цей процес включає систематичне дослідження, аналіз отриманих результатів і узагальнення їх у вигляді діагнозу.

Педагогічна діагностика використовується для оцінки різних аспектів діяльності людини, таких як здоров'я, фізичний і психічний розвиток, професійна придатність і інші. Важливе значення має діагностика педагогічних явищ, зокрема оцінка якості виховної роботи. Об'єктами діагностики в цьому контексті є розумовий, моральний, трудовий, естетичний і фізичний розвиток учнів, а також стан розвитку учнівського колективу. Л.П. Кацинська визначає структуру об'єктів педагогічної діагностики, тобто елементи, які підлягають оцінці та аналізу у процесі дослідження. [10].

1. Педагогічна діагностика особистості школяра спрямована на виявлення індивідуальних особливостей, рівнів їх вихованості та загального розвитку. Під час діагностики досліджуються різні аспекти особистості, включаючи її спрямованість (потреби, інтереси, переконання, ціннісні орієнтації, мотиви, установки), рівень пізнавальної та навчальної культури, культуру розумової праці, культуру поведінки та спілкування, здоров'я і фізичну культуру, умови сімейного виховання, характерологічні особливості (характер, темперамент, воля) та індивідуальні характеристики. Весь цей комплекс аспектів досліджується для отримання повної інформації про особистість учня та її розвиток.

2. Діагностика виховного колективу спрямована на виявлення виховних можливостей колективу та оцінку умов для інтелектуального

розвитку. Під час діагностики вивчаються різні аспекти колективу, включаючи його структуру, особливості міжособистісних стосунків, ставлення до навчання в школі, характер громадської думки, роль активу та згуртованість колективу, зовнішні зв'язки, історію колективу, а також форми дозвілля. Це дозволяє отримати повну картину про стан та потенціал виховного колективу, а також з'ясувати, які кроки потрібно підприйняти для сприяння інтелектуальному розвитку учнів та покращення виховних умов у школі.

3. Діагностика виховної роботи відбувається з метою оцінки зусиль педагога, виявлення впливу навколишнього середовища на розвиток учнів та отримання повної інформації про цей процес. Під час діагностики вивчаються такі аспекти: рівень вихованості та загального розвитку учнів; система виховної роботи в класі; емоційні реакції учнів на впроваджені заходи та вимоги педагогів; ступінь задоволеності суб'єктів виховною роботою; ступінь і характер взаємодії (співробітництва) між учасниками виховного процесу; моменти напруженості у взаєминах між учнями та педагогами та їх причини; ступінь взаємодії між вихованням у сім'ї та школою тощо.

4. Самодіагностика особистості та діяльності педагогів має на меті оцінку їх власних здібностей щодо досягнення конкретних виховних цілей. Цей процес включає аналіз особистих якостей та професійних навичок. Під час самодіагностики вивчаються такі аспекти: виховна діяльність педагогів; індивідуальний стиль педагогічного спілкування та керівництва; поведінка в складних ситуаціях, включаючи конкретні випадки; культура розумової праці та самовдосконалення; рівень володіння педагогічними вміннями; авторитет серед колег, учнів та їх батьків; використання педагогічних технік, технологій та методик індивідуальних педагогічних взаємин; виявлення характеру та причин труднощів у виховній роботі.

Для діагностики виховної роботи можна використовувати різноманітні методи, зокрема:

Неекспериментальні методи, які включають анкетування, педагогічне спостереження, вивчення документації та аналіз продуктів діяльності.

Діагностичні методи, такі як тестування, ранжирування та рейтинг, дозволяють оцінити рівень вихованості та розвитку учнів, а також виявити їхні потреби та інтереси.

Експериментальні методи, зокрема метод педагогічних ситуацій, використовуються для аналізу реакцій учнів на різні виховні заходи та вимоги.

Формувальні методи спрямовані на підвищення рівня морального та суспільного розвитку учнів, їхніх пізнавальних здібностей, потреб, інтересів і нахилів. Вони також дозволяють оцінити наявний рівень сформованості цих якостей, включаючи їх "зону ближнього розвитку".

Соціометричні методи дослідження стосунків у класному колективі дозволяють вивчити взаємодію між учнями та рівень їх соціальної інтеграції.

Отже, існує різноманітність методів діагностики, які можуть бути використані для отримання всебічної інформації про виховну роботу та вплив навколишнього середовища на розвиток учнів. Існують різні види діагностики виховної роботи, які використовуються для отримання інформації про хід і результати виховного процесу. Основні види діагностики включають:

Вихідна діагностика: ця форма діагностики проводиться на початку нового навчального року або в учнівському колективі, який був нещодавно створений. Вона допомагає встановити початкові рівні вихованості учнів та виявити особливості колективу.

Поточна діагностика: цей тип діагностики відбувається протягом виховної роботи і має на меті систематично спостерігати за процесом виховання. Вона дозволяє отримувати актуальну інформацію про зміни в розвитку учнів та виховному середовищі.

Підсумкова або рубіжна діагностика: ця форма діагностики проводиться після завершення вивчення певного учнівського колективу або на певному етапі. Вона допомагає підбити підсумки виховної роботи, зробити висновки про досягнуті результати та визначити подальші напрямки розвитку.

Планове використання систематичної діагностики у відповідності до програми допомагає зробити процес педагогічного моніторингу спрямованим та ефективним. Це дозволяє зосередитися на ключових аспектах виховання, підвищує результативність отриманих даних та надає можливість використовувати факти при вирішенні практичних педагогічних завдань з учнівським колективом. Для розробки діагностичної програми моніторингу класного колективу застосовуються наступні принципи: принцип організації педагогічного спілкування: програма передбачає активну взаємодію між учителями, учнями та батьками з метою обміну інформацією, виявлення потреб і проблем, спільного аналізу та пошуку рішень; принцип прагматичної значущості: збір та аналіз інформації зосереджується на конкретних завданнях та цілях виховної роботи, спрямованих на покращення класного колективу та особистісного розвитку учнів; принцип інтегративного характеру інформації: програма враховує різні джерела інформації про учнів, такі як спостереження, опитування, тестування та аналіз продуктів їх творчої діяльності, для отримання комплексної та багатогранної картини розвитку класу; принцип педагогічної діагностики: програма базується на систематичному зборі, аналізі та інтерпретації даних для виявлення поточного стану класного колективу, розуміння причин його формування та визначення шляхів подальшого розвитку; принцип соціально-нормативної обумовленості: програма враховує соціальні норми, цінності та очікування, що діють у суспільстві, для формування гармонійного та відповідного контексту виховної роботи в класі; принцип прогностичної спрямованості: програма дозволяє передбачити можливі наслідки та тенденції розвитку класного колективу, що допомагає заздалегідь спланувати подальші виховні

заходи та стратегії, спрямовані на досягнення поставлених цілей; принцип науковості: програма ґрунтується на наукових знаннях, теоріях і методиках виховання, що дозволяє забезпечити об'єктивність, достовірність та ефективність проведення діагностики класного колективу; принцип безперервності: програма передбачає систематичне проведення моніторингу протягом тривалості навчального року, що дозволяє відстежувати динаміку змін, розвиток та ефективність виховного процесу в класі; принцип цілісності й наступності: програма спрямована на охоплення всіх аспектів життєдіяльності класного колективу та забезпечення послідовності та зв'язку між різними етапами діагностики, що допомагає виявити головні проблеми та визначити шляхи їх вирішення.

Врахування цих принципів під час розробки програми моніторингу сприяє ефективності його проведення та отриманню об'єктивної інформації. Складові діагностичної програми моніторингу якості виховної роботи включають принципи описані нижче.

Організація педагогічного спілкування: створення ефективної комунікації між педагогами та студентами для обміну інформацією та вирішення питань.

Прагматична значущість: акцент на практичній користі отриманої інформації для покращення навчального процесу та досягнення навчальних цілей.

Інтегративний характер інформації: збір та аналіз різноманітних даних, які дозволяють отримати повне уявлення про стан навчання та розвитку студентів.

Педагогічна діагностика: використання спеціальних методів та інструментів для визначення сильних та слабких сторін студентів, а також виявлення причин та факторів, що впливають на їх успіх.

Соціально-нормативна обумовленість: врахування соціальних та нормативних вимог до освіти та перевірка відповідності навчальних результатів цим вимогам.

Прогностична спрямованість: передбачення можливих наслідків та розвитку студентів на основі зібраної інформації та розробка відповідних стратегій та рекомендацій.

Науковість: використання наукових підходів та методів при проведенні діагностики та аналізі отриманих даних.

Безперервність: постійне спостереження та оцінка навчального процесу та прогресу студентів на різних етапах навчання.

Цілісність та наступність включають в себе розгляд студента як цілісної особистості з урахуванням його попереднього навчання, виховання та розвитку. Це означає, що при проведенні моніторингу враховуються результати попередньої роботи зі студентом, його досягнення, а також його поточний стан і потреби. Важливо забезпечити неперервність у вимірюванні та оцінці прогресу студента, щоб зрозуміти, як він розвивається з часом і які коригувальні дії можуть бути вжиті для подальшого покращення його навчання та розвитку.

До найбільш розповсюджених форм педагогічного моніторингу варто віднести: психологічний практикум; консультації; індивідуальні й групові бесіди; тренінги; педагогічний консиліум; класні збори тощо.

2.2 Актуальність та моніторинг дослідження проблеми розвитку особистісних компетенцій в класі

Початок виховної роботи класного керівника передбачає проведення педагогічної діагностики та моніторингу. Цитата К.Д. Ушинського, яка стверджує, що для виховання людини у всіх аспектах, необхідно знати її в усіх відношеннях, відображає важливість знання особистих особливостей учнів для класного керівника.

Кожному педагогу-вихователю доводиться використовувати діагностичні методи, щоб вивчити особистісні особливості учнівського колективу. Моніторинг учнівського колективу є практикою оцінки,

спрямованою на вивчення індивідуально-психологічних особливостей кожного учня, а також соціально-психологічних характеристик колективу в цілому. Це робиться з метою оптимізації навчально-виховного процесу.

Моніторинг виконує у виховному процесі наступні функції:

Таблиця 1

Функції моніторингу учнівського колективу
<p>Виховна: Створення умов для розвитку особистості; Індивідуальність; Виховання різних властивостей і якостей особистості.</p>
<p>Ціннісно-орієнтовна: Уявлення про результативність вікової взаємодії; Визначення ефективності використання в педагогічному процесі різних засобів.</p>
<p>Прогностична: Сприяння виявленню потенційних можливостей розвитку учасників виховного процесу; Прогнозування організації педагогічної взаємодії.</p>
<p>Інформаційна: Отримання інформації про учасників виховного процесу; Виявлення рівня розвитку дитини, її індивідуальності, виявлення рівня розвитку особистісних якостей; Складання характеристики вихованця, виховного процесу.</p>

Так, створення здорового психологічного клімату в класному колективі є важливим завданням для класного керівника, оскільки учні мають різні характери, інтереси та прагнення до лідерства. Розв'язання цієї проблеми полягає у спільному житті разом, формуванні власної життєвої позиції та створенні сприятливого виховного середовища.

Одним із завдань класного керівника є соціологізація кожної дитини, тобто виховання її як активного індивіда, здатного взаємодіяти з оточуючими людьми, виробляти соціальні навички та вміння. Це досягається шляхом створення сприятливого виховного середовища, де кожна дитина відчуває себе впевнено, поважає інших та є часткою спільної команди.

Класний керівник працює над формуванням життєвої позиції учнів, сприяє їхньому самовизначенню та розвитку особистості. Важливо, щоб

кожен учень мав можливість висловити свої думки та переконання, а також розумів цінність толерантності, співпраці та взаєморозуміння.

Таким чином, класний керівник має створити сприятливу атмосферу для навчання і творчості, де учні зможуть зростати як особистості та вчитися ефективно співпрацювати в колективі..

У процесі роботи зі школярами 5-го та 6-го класів, вчителі використовують різноманітні прийоми та методи для вивчення класного колективу. До них належать педагогічне спостереження, соціологічне опитування, тестування, створення педагогічних ситуацій, експертне оцінювання, індивідуальне та групове самооцінювання, аналіз продуктів творчої діяльності учнів та інші методи.

Особлива увага приділяється самооцінці кожного учня, де здійснюється аналіз і формування адекватного сприйняття себе. Важливо, щоб дитина мала реалістичне уявлення про свої якості, розуміла свої можливості та здібності, враховувала позитивні та негативні риси свого характеру, а також вміла поважати себе й інших.

Одним із засобів для вивчення згуртованості класного колективу є опитувальник "Рівень згуртованості учнівського колективу" (додаток А), який дозволяє визначити індекс згуртованості класу. Цей показник вказує на ступінь інтеграції колективу і його здатність працювати разом як єдине ціле. Дані методики допомагають зрозуміти, наскільки дружній та злагоджений колектив, чи існує поняття взаємодопомоги. В анкетуванні взяло участь загалом 55 учнів.

У 45% опитуваних – визначено високий рівень згуртованості, а 40% опитуваних – середній рівень згуртованості. 15% опитуваних – низький рівень згуртованості. Класи відносно дружні, взаємовідносини у однокласників хороші, у колективі панує позитивна атмосфера.

Для покращення психологічного клімату в дитячому колективі Роберт Марзано, відомий американський психолог, рекомендує наступні підходи:

- 1) Використовувати ім'я дитини, щоб звертатися до неї особисто і виявляти повагу до неї як індивіда.
- 2) Допомогати дітям відчувати свою важливість і визнаність як для вчителя, так і для ровесників, що сприяє формуванню позитивної самооцінки.
- 3) Використовувати гумор як засіб виховання і навчання, що сприяє створенню приємної атмосфери в класі.
- 4) Негативний настрій вчителя не повинен впливати на дітей, оскільки вони мають право на позитивний психологічний комфорт у класному колективі.
- 5) Важлива оптимістична установка та віра в потенціал дитини, що сприяє створенню позитивної атмосфери та розвитку її здібностей.
- 6) Бути щедрим на похвалу, оцінювати і підтримувати досягнення дітей, що спонукає їх до подальшого розвитку.
- 7) Використовувати педагогічний такт як засіб гармонізації спілкування з дітьми, проявляти розуміння та чуйність до їхніх потреб.
- 8) Невимушено спілкуватися з учнями про їхні інтереси, дозволяючи їм почуватися комфортно та розкривати свою особистість.
- 9) Забезпечувати педагогічну підтримку дітям, щоб вони відчували, що вчителі їх підтримують та допомагають у їхньому розвитку.
- 10) Спіратися на сильні сторони дитини і визнавати їх важливими елементами виховання.

Класні керівники мають доступ до різноманітних засобів діагностики, які вони можуть використовувати у своїй роботі. Наприклад, такі ігри, як «Лідер», «Кіностудія» або «Подорож морем захоплень», наприклад тест «Інституційна задоволеність роботою» може бути включена до технологічного арсеналу класного вчителя. Крім того, можлива діагностика та аналіз ситуації в класі, наприклад, анкетування «Яка наша команда?» та конкурс малюнків «Ти в моєму класі?»

Це необхідний етап для розуміння соціальних процесів у класному колективі та виявлення тенденцій особистісного розвитку учнів, а також для аналізу досягнень і недоліків спільної діяльності, спілкування та виховного процесів. Це допоможе визначити спрямованість ваших цілей та пріоритетні напрями педагогічної діяльності на наступний рік, вибрати найбільш прийнятні формати, методи та прийоми для побудови ефективної педагогічної діяльності.

ВИСНОВКИ

Сучасна школа і суспільство загалом переживають складний період, в якому набуває пріоритетного значення розвиток особистості учня. Сьогоднішня школа поважає кожную особистість, її гідність, індивідуальні життєві цілі, потреби і інтереси, та створює сприятливі умови для самореалізації та розвитку. Однак, не всі вчителі готові до таких змін і не завжди знають, як діяти у цьому контексті. Тому організація роботи класного керівника є найважливішою проблемою, яка потребує подальшого вирішення та детального вивчення на кожному етапі.

Класний керівник виступає як ключова посадова особа у вихованні та розвитку учнів, здійснюючи педагогічну роботу серед учнів свого класу, окремих учнів та їх батьків. Він організовує позаурочну та культурно-масову діяльність, сприяє взаємодії всіх учасників навчально-виховного процесу з метою створення сприятливих умов для успішного навчання, самореалізації та розвитку учнів.

На різних етапах розвитку класного колективу встановлюються конкретні завдання виховання, а для їх досягнення використовуються різноманітні виховні методи з класом в цілому і окремими учнями. При цьому враховуються вікові особливості учнів, їх рівень знань та академічна

успішність, дисципліна в класі, а також їхні індивідуальні якості, такі як працьовитість, колективізм та свідомість громадського обов'язку.

Стати відмінним класним керівником - завдання, що потребує певних зусиль. Однак, будь-який вчитель може здійснити цей перехід, якщо він має високі моральні якості та невпинно працює над своїм самовдосконаленням, дотримується принципів сумлінності і відповідальності в своїй роботі.

Класний керівник в школі виконує роль організатора дитячого життя, спрямованого на підтримку, зміцнення та розвиток взаєморозуміння між учнями, їх батьками, вчителями та іншими учасниками навчального процесу. Він має за завдання організувати співпрацю та взаємодію між учнями, вчителями та батьками.

У роботі класних керівників провідними цінностями є формування у кожного учня таких якостей, як порядність, працьовитість, милосердя, громадянськість, толерантність, активна життєва позиція, дбайливе ставлення до природи та охорона культурної спадщини.

Виховна робота включає організацію різноманітних заходів з учнями класу, спрямованих на формування цінностей та розвиток особистості, враховуючи історичні, релігійні та народознавчі календарі.

Виховна робота класного керівника включає в себе розуміння та володіння системою знань, що стосуються організації та проведення виховної діяльності в загальноосвітній школі.

Головна роль класного керівника полягає в вихованні учнів і формуванні єдності в дружньому колективі. Він зосереджує свою увагу на питаннях навчання, посиленні рівня знань, але розглядає їх розв'язання з виховательської позиції. Класний керівник допомагає вчителям покращити якість навчання, використовуючи передусім виховні методи (створення свідомого й відповідального ставлення до навчальних обов'язків, організацію взаємодопомоги у навчанні, формування дисципліни й шкільного режиму тощо).

Виховна робота класного керівника є важливою й актуальною дисципліною, яка має на меті системне виховання учнів. Її успішність залежить від застосування індивідуального підходу до кожного учня, співпраці з батьками, вчителями-предметниками, адміністрацією та організатором. Отримані знання й навички під час опанування цього курсу стануть корисними як у професійному, так і в особистому житті.

РЕЗЮМЕ

У сучасних умовах, коли відбуваються значні зміни в соціальному, економічному та політичному житті України, стоїть перед нами завдання радикально перебудувати сферу виховання з метою формування всебічно розвинутої, творчої та активної особистості. Школа сьогодні має пріоритетну мету забезпечити комплексний розвиток кожного учня, створивши сприятливі умови для цього. Відповідальність за досягнення цієї мети лежить на педагогічному колективі сучасної школи, а особливо на класному керівнику, який повинен мати необхідні вміння та навички з теорії та методики виховання, а також володіти методами, прийомами та технологіями організації виховного процесу. Йому довіряється безпосередня реалізація виховної роботи.

У **першому розділі** роботи обґрунтовано сутність та зміст виховної роботи класного керівника, визначено основні напрямки виховної роботи в сучасній школі активності особистості учня.

У **другому розділі** розкрито шляхи, основні вимоги моніторингу якості виховної роботи класного керівника. Розглянуто педагогічну діагностику якості виховної роботи як складової педагогічного моніторингу. Визначено актуальність та моніторинг дослідження проблеми розвитку особистісних компетенцій в класі.

Курсова робота складається зі вступу, двох розділів, додатку, однієї таблиці. Обсяг роботи складає 36 сторінок. У списку використаної літератури нараховується 26 джерел.

Ключові слова: виховна робота, класний керівник, навчання, оптимізація навчання, сучасна школа.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. та ін. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / І.Д. Бех [та ін.]// Книга класного керівника: довідково-методичне видання / С.В. Кириленко, Н.І. Косарева. – Х.: ТОРСІНГ ПЛЮС, 2005. – С.288-326.
2. Виховні бесіди. 5-8 класи / Л. Шелестова, Ю. Царенко. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2004. –128 с.
3. Воропай О. Перлини української культури: Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис /О. Воропай. – Дніпропетровськ: Арт-Вертеп, 2007. – 350 с.
4. Галицький О. Навчаємо і виховуємо / Проектна діяльність у школі / О. Галицький. – К. : Шк. світ, 2007. – С. 79- 86.
5. Друзь З.В. Виховні технології в сучасній школі / З.В.Друзь. – Кривий Ріг: КДПУ, 2005. –256 с.
6. Коваль Л.В. Сучасні виховні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник / Л.В. Коваль. – Донецьк : ТОВ “Юго-Восток, Лтд”, 2006. – 227 с.
7. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: навч. посібник / С.Г.Карпенчук. – К.: Вища школа, 2005. – С. 215 – 240.
8. Кондрашова, Л.В., Лаврентьєва, О.О., Зеленкова, Н.І. Методика організації виховної роботи в сучасній школі: навчальний посібник / Л.В.Кондрашова, О.О.Лаврентьєва, Н.І.Зеленкова. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008 – 187 с.
9. Литньов В.Є. Теорія і практика громадянського виховання / В.Є.Литньов. – Х.: Основа, 2005. – 150 с.
10. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцько: навч. посіб. / Харківський державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. – 2-ге вид., випр. і доп. – Харків: «ОВС», - 2002. – 400 с.

- 11.Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посіб. / С. П. Максимюк. – Київ: Кондор, 2005. – 667 с.
- 12.Методика виховної роботи з використанням народних традицій: методичні рекомендації / Л.Є.Соколова, І.В.Соколова. – Кривий Ріг: КДПУ, 2000. – 50 с.
- 13.Мистецтво шкільного самоврядування / М. Голубенко. – К.: Ред. загальнопедагог. газ., 2004. – 120 с.
- 14.Морочковська Л. Індивідуальні особливості школяра // Шкільний світ. - 2001. - №12. - с.2;
- 15.Сорока Г.І. Організація виховної роботи: планування, аналіз, методичне забезпечення / Г.І.Сорока. – Х.: Основа, 2005. – 128 с.
- 16.Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології: навч. – метод. посіб. для керівників шкіл, учителів, класних керівників, вихователів, слухачів ІПО / Г. І. Сорока. – Харків.: Ранок, 2002. – 128с.
- 17.Створення сприятливого навчального середовища: Тренінги / За заг. ред. В. І. Ковальчука; упоряд. Людмила Галіцина. – Київ: Шк. світ, 2011. – 128 с.
- 18.Педагогічна майстерність учителя: навч. посіб. / за ред. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. – Вид.2-е. випр. і доп. – Харків: "ОВС", 2006. – 224 с.
- 19.Петриченко Л.О. Форми та технологія організації позакласної виховної роботи з учнями [Електронний ресурс] / Л. О. Петриченко // Науковий вісник Мукачівського державного університету. – 2015. – № 1. – С. 73-77.
- 20.Твердохліб Т. С. Педагогічна майстерність класного керівника в організації виховної роботи: навч.-метод. посіб. / Т. С. Твердохліб; за заг. ред. В. І. Лозової. – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2017. – 156 с.
- 21.Фіцула М.М. Педагогіка: навч. посібник / М.М.Фіцула. – К.: Академвидав, 2006. – 560 с.

22. Чудакова А. О. Перспектива інтерактивного метода «квест» в професійній підготовці студентів психолого-педагогічного факультета / А. О. Чудакова, С. О. Щелина // Молодой ученый. – 2014. – № 21. – С. 709-712.
23. Школа класного керівника / М. Голубенко. – К.: Шкіл. світ, 2005. – 128 с.
24. Шквір О. методика роботи класного керівника // Початкова освіта - 2003. - №4. - с.3
25. Щербань П.М. Довідник класного керівника: збірник документів. - К.:ІЗМН, 1996. - 280с. 240с.
26. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / П.М.Щербань.- К.: Вища школа, 2004. – 207 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЗГУРТОВАНОСТІ КЛАСНОГО КОЛЕКТИВУ (ЗА МЕТОДИКОЮ К.СІШОРА)

І. Як би ти оцінив свою приналежність до класу?

Бали

1. Я відчуваю себе вповні частиною та активним членом класного колективу. 5
2. Я беру активну участь у більшості діяльностей, які відбуваються в класі. 4
3. Я беру участь лише в деяких видів діяльності, що проводяться в класі. 3
4. Я не почуваюся повноцінним членом колективу. 2
5. Я відчуваю себе відокремлено від класу. 1
6. Я не можу точно відповісти або знаходжусь у складній ситуації. 1

ІІ. Чи перейшов би ти до іншого класу, якби була така нагода?

1. Я був би дуже радий цьому. 1
2. Я віддаю перевагу переходу, ніж залишанню. 2
3. Для мене немає великого значення, в якому класі навчатися. 3
4. Ймовірно, я залишився би в поточному класі. 4
5. Я дуже хотів би залишитися. 5
6. Я не можу точно відповісти або знаходжусь у складній ситуації. 1

ІІІ. Які взаємини в вашому класі?

1. Краще за інші класи. 3
2. Інші заняття та ін. 2
3. Не гірше інших класів. 1

4. Не знаю, важко відповісти. 1

IV. Які в вашому класі стосунки з вчителями?

1. Краще за інші класи 3
2. Інші заняття тощо. 2
3. Не гірше інших класів 1
4. Не знаю, важко відповісти. 1

V. Яке ставлення до навчання в вашому класі?

1. Краще за інші класи. 3
2. Те саме, що й інші класи. 2
3. Не гірше інших класів. 1
4. Не знаю, важко відповісти. 1

Індекс згуртованості(за набраними балами)	Рівень згуртованості
4 і менше	Низький
4 – 6,9	Нижче середнього
7 – 11,5	Середній
11,6 - 15	Вище середнього
15 і більше	Високий